

ARCHIWUM
LEGIONÓW
i N. K. N.

Nr 703

KOWE

GO N. K. N.

PRZEPISY O POWINNOŚCIACH
ŻOŁNIERZY I PODOFICERÓW
LEGIONÓW POLSKICH

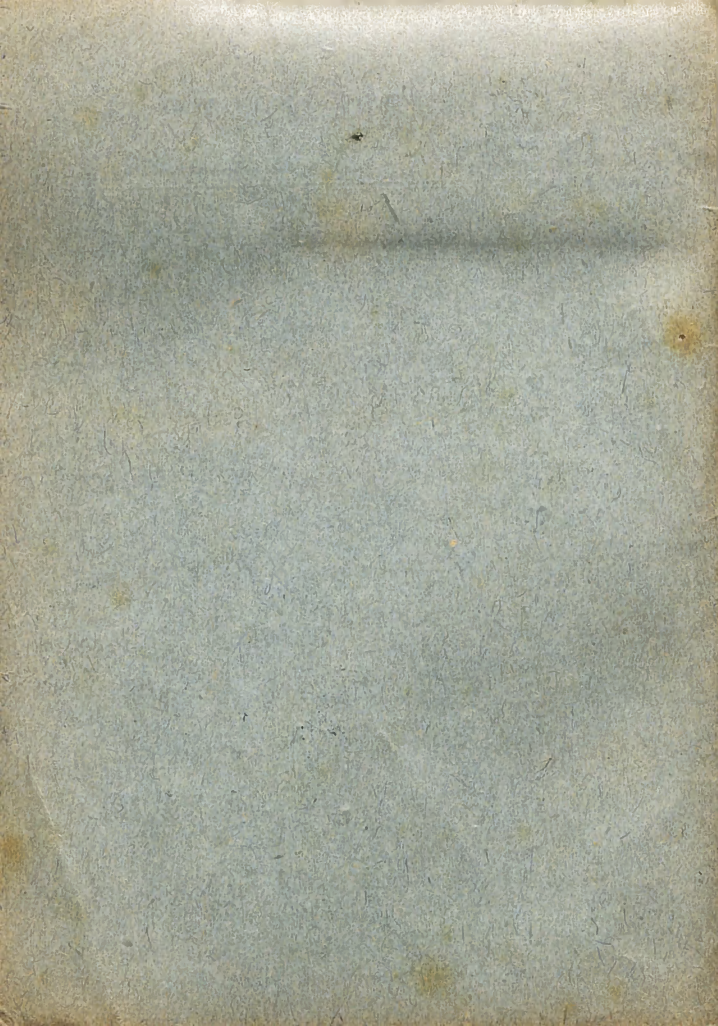
(dla piechoty)

Cena 20 halerzy.

Piotrków, w maju 1916

Nakładem Departamentu Wojskowego N. K. N.

638/34

703

leg. 1047

WYDAWNICTWA WOJSKOWE
DEPARTAMENTU WOJSKOWEGO N. K. N.

PRZEPISY O POWINNOŚCIACH
ŻOŁNIERZY I PODOFICERÓW
LEGIONÓW POLSKICH

(dla piechoty)

Piotrków, w maju 1916
Nakładem Departamentu Wojskowego N. K. N.

50h

**CZCIONKAMI DRUKARNI PAŃSTWOWEJ POD
ZARZĄDEM DEPARTAMENTU WOJSKOWEGO
N. K. N. W PIOTRKOWIE 1916.**

§ 1. Przepisy ogólne

1. Żołnierz powinien wykonywać rozkazy swych przełożonych z ślepej posłuszeństwem, dokładnie, punktualnie i ściśle. — Obowiązkiem każdego żołnierza jest pomagać czynnie swym przełożonym w wykonywaniu ich służby.

Jeśli zajdzie potrzeba, że żołnierz musi działać samodzielnie, ma postępować wedle przepisów i regulaminów wojskowych, w wypadkach zaś wątpliwych czynić i działać tak, jak mu to nakazuje sumienie, honor i obowiązek żołnierski.

2. Żołnierz powinien odznaczać się gorliwością, zaletami charakteru, oraz wiadomościami, które są mu potrzebne do spełniania służby i obowiązków swego powołania, stosownie do stopnia i stanowiska służbowego, które zajmuje.

Przełożeni powinni znać te obowiązki i prawa swych podwładnych, aby ich pouczyć o zakresie ich działania, dopilnować i pokierować.

I na odwrót — żołnierz powinien być obznajomiony z obowiązkami, prawami i ze służbą swych przełożonych — aby ich mózdz zastąpić w myśl obowiązujących przepisów.

3. Wykonanie wszystkich warunków koniecznych celem uzyskania wyższego stopnia — stanowi podstawę do awansu.

4. Miarodajną dla wymagań, stawianych żołnierzowi, jest możliwość użycia go w wojnie. Obok niezachwianej dyscypliny wytrzymałość w marszu, dobre strzelanie, gruntowne wykształcenie w boju — oto zalety, jakie powinien mieć żołnierz na czas wojny.

Takie osoby wojskowe, które nie są wliczone do stanu bojowego oddziału, także i grajkowie, muszą czynić zadość wymaganiom, stawianym osobom równego stopnia, a należącym do stanu bojowego. W tym celu wyżej wymienione osoby — powinny odbyć służbę liniową w kompanii.

5. Powołanie żołnierza wymaga zdrowia, siły i wytrwałości. Zdrowie utrzymuje się przez czystość i powściągliwość, siły przez ćwiczenia, przez co osiąga się odpowiednie i systematyczne zahartowanie, odporność i wytrwałość.

6. Żołnierz powinien być zaopatrzony w przepisowy mundur i ryszunek i powinien dbać i starać się o utrzymanie go w odpowiednim stanie. To samo tyczy się również i tych, którzy posiadają mundur i ryszunek sprawione własnym kosztem. Obuwie powinno być wygodne i odpowiedniej wielkości, aby żołnierza uczynić zdolnym do marszu.

7. Żołnierz powinien mieć swe rzeczy tak ułożone i przygotowane, aby w każdej porze

dnia i nocy móżdż prędko stanąć pod broń i to w pełnym rynsztunku.

Podczas alarmu powinien żołnierz udać się natychmiast do swej kwatery, a następnie bez zwłoki i szybko, bez bałasu stanąć w pełnym rynsztunku na placu zbiórki. Gdy nakazano specjalny pośpiech a niema czasu na to, by się ubrać zupełnie, powinien chwycić tylko broń i amunicję i spieszyc na plac zbiórki.

8. Sposób życia żołnierza powinien być skromny i zastosowany do jego poborów, żołnierz nie powinien zaciągać długów, ani też pożyczyc pieniędzy.

9. Pobrane artykuły żywności powinien żołnierz przepisowo przechowywać i spożywać je w czasie, na który są one przeznaczone. Porcję rezerwową wolno naruszyć tylko w potrzebie na rozkaz wyższy komendanta oddziału.

10. Wszelkie papiery i dokumenty wojskowe powinien żołnierz starannie przechowywać (karta wojskowa, legitymacya, marszruta, karta urlopowa etc.). To samo tyczy się wszelkich innych przedmiotów, oddanych mu do przechowania.

11. Żołnierz powinien znać swych przełożonych, ich nazwiska i kwatery.

Przełożeni od komendanta kompanii (oddz. kar. masz.) w dół powinni znać osobiście wszystkich swych podwładnych.

12. Przy odkomenderowywaniu podwładnych do pełnienia służby, należy zwrócić uwagę na ich przymioty i właściwości charakteru.

Przy odkomenderowywaniu do służby, którą się spełnia po kolei — powinno się to dziać stosownie do stopnia, poczynając od najniższego.

Jeśli ktoś pełni dwie służby równocześnie, to służba mniej ważna ustępuje ważniejszej.

13. Żołnierz nie może być używany do celów prywatnych, które nie stoją w żadnym związku z jego powołaniem i służbą.

14. Żołnierz powinien codziennie rano obmyć twarz, oczy, usta i uszy, następnie ręce (te należy myć o ile możliwości więcej razy na dzień), wyczyścić zęby, uczesać się, oraz przynajmniej raz w tygodniu zmienić bieliznę. O ile możliwości codziennie powinno się myć też nogi, a jak najczęściej obmywać całe ciało.

15. Żołnierz powinien unikać wychodzenia w dzień słoneczny bez czapki, aby nie dostać udaru słonecznego; jeśli zmęczony i zgrzany chce się napić wody, powinien to czynić powoli, a następnie przez ruch przeciwdziałać możliwym następstwom. Jeśli przy wielkim mrozie dają się rozpoznać na ciele oznaki odmrożenia, a mianowicie zeszywnienie odpowiednich członków, nie-naturalna barwa skóry (zbielenie), należy członki te nacierać zimną wodą i śniegiem tak długo, aż skóra zaczerwieni się i powróci czucie i ciepło. Szczególną uwagę należy zwrócić na nogi (podczas marszów) i na utrzymanie ich. Każdą ranę na nodze, każde odparzenie należy natychmiast zameldować. Jeśli żołnierz zachoruje, powinien o tem zameldować bezzwłocznie. Nie po-

winien swych cierpień i chorób ukrywać, ponieważ szybka pomoc często powstrzyma dalszy rozwój choroby, a w każdym razie — w szpitalu lub w izbie chorych znajdzie opiekę, która potrzebną jest dla powrotu do zdrowia. Tam też wolno mu codziennie podczas wizyty lekarskiej przedkładać prośby i zażalenia.

16. Żołnierz powinien sam naprawiać drobne uszkodzenia w mundurze, wszystkie inne szkody na mundurach i skarbowych przedmiotach wykwapowania należy natychmiast meldować.

Mundur nie wolno czyścić ostrą i twardą szczotką.

Obuwie należy codziennie czyścić i często używać tłuszczu i pasty. Wszelkie braki w obuwiu należy zawsze meldować; jeśli otrzymuje żołnierz nową parę obuwia, melduje, czy obuwie jest dobre i wygodne.

Broń i amunicję należy utrzymywać wedle wskazówek starszego sierżanta kompanii, ostrą zaś amunicję odpowiednio przechowywać. Broń białą należy chronić przed rdzą przez natłuszczenie i ciągle czyszczenie. Naczynia kuchenne żelazne pobielone myje się i czyści gorącą wodą; nie wolno do czyszczenia używać popiołu, szczególnie do czyszczenia części pobielanych.

17. Wszelkie przybory do utrzymania w czystości ciała, ryszpunku, broni i munduru kupuje żołnierz sam, ze swych poborów.

Żołnierz ma obowiązek utrzymywania wyżej wymienionych przedmiotów, oporządzenia,

w czystości oraz gotowych do użycia, aż do ukończenia służby w wojsku.

18. Tytoniu pobieranego nie wolno mu sprzedawać.

PRZEPISY OSOBISTE DLA SZEREGOWCÓW I PODOFICERÓW

§ 2. Szeregowiec

19. Szeregowiec powinien znać swe przepisy służbowe, wyćwiczyć się zupełnie w służbie polowej, w używaniu broni, powinien się stać doskonałym strzelcem.

Powinien dobrze zaznajomić się z bronią palną i utrzymywać ją w dobrym stanie. Powinien znać dotyczące się go przepisy o umundurowaniu i wyekwipowaniu, przepisy sanitarne, przepisy i regulaminy treści wojskowej, z zakresu swego rodzaju broni.

20. Żołnierz powinien umieć czytać i pisać, oraz wyrażać się dobrze po polsku; te umiejętności będą brane pod uwagę przy awansie — bez nich awansować nie można.

21. Szeregowiec powinien się dobrze nauczyć, w jaki sposób obchodzi się z obuwem, jak unikać odparzeń i innych cierpień nóg i jak się ma zachować w wypadku, gdy te nastąpią.

22. Szeregowcy, którzy się odznaczają specjalną gorliwością i pilnością, mogą być przeznaczeni do pełnienia służby starszych żołnierzy.

Szeregowcom specjalnie taktownym, można powierzyć komendę izby w koszarach (na kwaterach). Jeśli szeregowca używa się do pomocy przy ćwiczeniu rekrutów, powinien to uważać za wyróżnienie i powinien cierpliwie i z gorliwością instruować swych młodych towarzyszy.

23. Prośby i zażalenia podają szeregowcy w myśl Reg. sł. Cz. I. u swych bezpośrednich przełożonych (sekcyjnego), a następnie przez sierżanta plutonowego, starszemu sierżantowi kompanii. Wszelkie prośby i zażalenia należy następnie podać do wiadomości tego oficera kompanii, który ma być obecny przy raporcie a to zapomocą: Książki raportów, lub też przy pomocy osobnego meldunku.

Drogą tą należy postępować także przy tych wszystkich meldunkach, które w myśl Reg. sł. Cz. I. mają drogą służbową dojść do odpowiedniej komendy.

Droga służbowa tyczy się podobnie wszystkich podoficerów i st. żołnierzy, o ile w następnych punktach niniejszego regulaminu nie poczyni się odpowiednich zastrzeżeń.

§ 3. Starszy żołnierz.

24. Starszy żołnierz nie ma ściśle określonej funkcyi. Może być użyty, jako komendant sekcyi, lub jego zastępca. Jest bezpośrednim przełożonym podwładnych mu żołnierzy; powinien być dla nich nie tylko pierwszym instrukto-

rem i nauczycielem, ale także przy każdej sposobności przyświecać im przykładem.

25. W służbie inspekcyjnej — pełni służbę starszego żołnierza inspekcyjnego, lub też kaprała dziennego. W służbie wartowniczej, używa się go jako komendanta warty, lub jako przewodniego.

26. Używa się go też jako podoficera ordynansowego, jako komendanta patrolu wywiadowczego, a w potrzebie jako komendanta izby (kwatery).

27. Do robót obozowych i koszarowych przeznaczają się go jako komendanta, lub jako dozorującego.

Bierze udział w pracy tylko dla zachęcenia, względnie pouczenia swych podwładnych.

§ 4. Podoficerowie w ogólności.

28. Podoficer poucza podległych mu ludzi, pilnuje ich i kieruje nimi. Do zakresu jego działania należy dozór nad podwładnymi w pełnieniu służby i w ścisłym wykonywaniu ich obowiązków.

29. Podoficer powinien posiadać wszelkie cechy doskonałego żołnierza, powinien być wzorem i przykładem dla swych podwładnych i to zarówno pod względem moralnym, jak i pod względem ścisłego wypełniania obowiązków.

Powinien umieć dobrze czytać i pisać, oraz władać poprawnie językiem polskim; dotyczą go się w tym względzie punkta regulaminu, odnoszące się do szeregowców.

Podoficer powinien zyskać sobie poważanie i zaufanie u podwładnych. Żyjąc, obcując ciągle ze szeregowcami, jest w stanie poznać lepiej właściwości ich charakteru, oraz tem samem działać na nich przykładem i nauką.

Powinien starać się utrwalić i rozwinąć w żołnierzu dodatnie cechy charakteru oraz przeciwdziałać złym nawyczkom i zgubnym nałogom nie przez samo tylko wytykanie błędów i przekroczeń swych podwładnych, lecz także przez cierpliwe pouczanie, jak należy ich unikać.

Nie należy udzielać podwładnym nagan i wymówek w sposób grubiański i poniżający, szczególnie w obecności osób obcych.

Zachowanie się podoficera powinno być takie, aby pod żadnym pozorem nie wzbudzało nienawiści, ani nieufności.

Nie unikając ciągłej styczności z podwładnymi, musi się jednak strzedz przed spoufaleniem, któreby zachwiało jego powagę. Niepowinien grać z nimi w karty, pić i pożyczać od nich pieniądze—jest to bowiem niewłaściwe i karygodne.

Jednym z najważniejszych obowiązków podoficera jest opieka nad zdrowiem podwładnych.

30. Aresztować podwładnego ma prawo podoficer tylko pod nieobecność oficera, gdy wymaga tego obrona praw i przepisów wojskowych, oraz utrzymanie dyscypliny.

Pijanych żołnierzy należy natychmiast arestować, bez niepotrzebnej wymiany słów, o ile na pierwsze napomnienie nie uspokoją się.

O każdym przedsięwziętem aresztowaniu natychmiast należy meldować przełożonej komendzie.

31. Prawo karania w drodze dyscyplinarnej przysługuje podoficerowi w wypadkach przewidzianych Reg. służby Cz. I. (jako komendantowi transportu lub detaszowanego oddziału, do 2 dni aresztu).

32. Podoficerowi, jako komendantowi detaszowanego oddziału, można przyznać prawo udzielania urlopów wieczornych w ograniczonym zakresie.

33. Podoficer powinien posiadać stale przy sobie kompas, gwizdek, notes i ołówek, oraz przepisane spisy (wykazy, książki).

§ 5. Kaprale.

34. Kapral jest komendantem sekcji, powinien w niej utrzymywać porządek, dyscyplinę i ciągłe zamięrowanie w spełnianiu obowiązków, powinien pomagać sierżantowi plutonowemu w wykonywaniu jego służby.

35. Czuwa nad czystością ciała swych podwładnych, nad utrzymaniem munduru, rynsztunku, broni i amunicji, dba o przepisowy i porządny ekwipunek.

Powinien oglądać swych ludzi przed każdym wymarszem i przed każdą służbą.

Kapral powinien nie tylko kształcić podwładnych mu ludzi w myśl istniejących przepisów, ale też powinien uważać, aby w nich nie wpajano błędnych pojęć o służbie.

Jeśli ktoś z jego podwładnych źle wygląda, albo widoczne są u niego oznaki choroby, powinien kapral zapytać go o to, a jeśli zachodzi potrzeba, poddać go oględzinom lekarskim.

36. Jako komendant sekcji powinien się zaopatrzyć w książkę komendanta sekcji wedle wzoru umieszczonego na str. 14.

Taką samą książkę prowadzi sierżant plutonowy, jako książkę plutonowego.

37. Jako komendant izby w koszarach, jako komendant kwatery, ma kapral wszelkie prawa i obowiązki przepisane Reg. sł. Cz. I.

38. Kapral jest z reguły komendantem sekcji.

39. W służbie inspekcyjnej używa się kaprala jako kaprala dziennego kompanii; w służbie wartowniczej, jako podoficera dyżurnego warty; w służbie ordynansowej jako podoficera ordynansowego.

40. Używa się go następnie jako komendanta patrolu, placówki, jako kwatermistrza, komendanta patrolu telefonicznego i jako komendanta transportu.

§ 6. Sierżant (plutonowy).

41. Sierżant plutonowy jest przełożonym powierzonego mu plutonu. Komendanci sekcji tego plutonu są mu bezpośrednio podlegli.

Zakres jego działania umożliwia plutonowemu wielki wpływ na podwładnych, zarazem nakłada na niego wielką odpowiedzialność, która

Imię i nazwisko komendanta sekeyi	Sekeya..... kaprala	
	Nr. karty wojskowej	
	Szarża	
	Nazwisko i imię	
	karab.	Numer
	bagn.	
	szabli	
	Wielkość obuwia (Nr.)	
	Uwagi	
	Data wstap. do Leg.	

Pułk i baon

Kompania — pluton

powinna mu być bodźcem do ciągłej gorliwości i pilności.

42. On poucza żołnierzy swego plutonu o ich obowiązkach, zaznajamia ich z przepisami sanitarnymi, przepisami o konserwowaniu broni, amunicji i rynsztunku, uczy ich porządku i czystości, wpaja w nich dyscyplinę wojskową i odpowiada za wiadomości swych podwładnych w tym zakresie.

43. Plutonowy dozoruje też podległe mu szarże w wykonywaniu ich obowiązków służbowych.

Plutonowy stara się o to, aby jego ludzie potrafili swych przełożonych nazywać podług szarży i nazwiskiem.

44. Zarówno pluton, jak też i pojedynczych żołnierzy, idących lub wracających ze służby, wychodzących na miasto — powinien osobiście obejrzeć i sprawdzić ich przepisowe umundurowanie, względnie wyekwipowanie.

45. Plutonowy dozoruje pluton podczas odbioru obiadu, kolacyi i śniadania.

46. Prowadzi książkę plutonowego wedle formularza z p. 36.

47. Plutonowy (przeznacza) z plutonu ludzi do służby, o ile to nie wchodzi w zakres działania komendanta kwatery lub izby, następnie do takich rodzajów służby, do których polecono wydzielić ludzi zbiorowo. Prowadzi on w celu ewidencji i równego rozdziału służby — w książce plutonowego listę porządku służby

(p. 53). Musi on każdej chwili wiedzieć, gdzie się znajduje każdy żołnierz z jego plutonu.

48. W książce plutonowego prócz powyższych rzeczy powinien się znajdować imienny wykaz rynsztunku, ubioru i oporządzenia, posiadane przez żołnierzy plutonu. Plutonowy czuwa też i nad tem, by żołnierze zmieniali bieliznę w odpowiednim czasie i składali wszystką brudną bieliznę do wyprania (zapobiegać jej wyrzucaniu i gubieniu!).

49. W służbie inspekcyjnej, używa się sierżanta plutonowego w razie potrzeby jako sierżanta inspekcyjnego batalionu.

Można go też użyć do każdej służby wymienionej w p. 39 i 40.

Bez ważnych jednak powodów nie powinno się odkomenderowywać plutonowego na czas dłuższy od jego plutonu.

§ 7. Dla starszego sierżanta.

50. Sierżant starszy jest pomocnikiem komendanta kompanii w jej służbie wewnętrznej i jako taki jest bezpośrednim przełożonym plutonowych.

51. Musi on być człowiekiem o wypróbowanej uczciwości i rozwadze, o charakterze stałym i pewnym, oraz posiadać tyle wiadomości wojskowych, aby być prawą ręką komendanta kompanii.

52. Powinien on poznać charakter, zdolności i zalety wszystkich szeregowców i szarż

kompanii, aby potrafić ich użyć odpowiednio i co do każdego udzielić na żądanie informacji.

53. Sierżant starszy odczytuje żołnierzom rozkazy, o ile nie czyni tego ktoś z oficerów kompanii, oraz pilnuje, by rozkazy te zostały wykonane.

Stara się on o utrzymanie porządku i ładu w kompanii.

54. Do służby przeznacza sierżant starszy ludzi od plutonowego w dół i prowadzi w tym celu książkę służby i książkę wart, wedle wzorów umieszczonych na str 18 i 19.

Co do przeznaczeń służbowych ważne są ogólne postanowienia niniejszego regulaminu p. 12.

Szeregowców należy w ten sposób przeznaczać do służby, aby młodsi i starsi, lepsi i gorsi, o ile możliwości byli pomieszani.

55. Żołnierzy stających i przeznaczonych do raportu kompanijnego, ustawia sierżant starszy wedle porządku ustalonego w księdze raportów, przedstawia następnie raport temu z oficerów kompanii, który ma być obecny przy raporcie.

56. Sierżant starszy przedstawia ludzi mających odbyć karę aresztu, szpang lub słupka, do oględzin lekarskich.

Dogląda, aby ci ludzie nie brali ze sobą do aresztu pieniędzy i przedmiotów wartościowych, następnie tych rzeczy, któreby służyły im, jako środek do ucieczki, lub jako broń i przedmiotów, których używanie i posiadanie aresztantom jest wzbronione; aresztantów odstawia do

A. Pulk (batalion) Nr.Komp. n-ia

PORZĄDEK SŁUŻBY.

	Pluton
	Szarża
	Nazwisko
	Jako kapral dzienny
	St. żołnierz insp.
	Ordynans do Baonu
	Warta 24 godz.
	Warta nocna
	Eskorta
	Przy kuchni
	U w a g a

aresztów za kartą służbową, w której wymienia szarżę i nazwisko, przyczynę, rodzaj kary aresztu i czas jej trwania.

Sierżant starszy zarządza wykonanie kary stójki, szpang i słupka.

57. Jeśli ktoś z ludzi zaginie, zarządza sierżant poszukiwania i melduje o tem natychmiast komendantowi kompanii, wzgl. oficerowi obecnemu przy kompanii.

58. Podczas alarmu powinien zarządzić wszystko, celem szybkiej zbiórki kompanii.

59. Sierżant starszy powinien stale zaznajać się z raportem porannym kompanii.

60. Nadto prowadzi on księgę główną broni, (według wzoru umieszczonego na str. 21) oraz metryki strzeleckie w myśl istniejących przepisów.

61. Sierżant starszy przechowuje u siebie przybory do strzelania kabsłowego i jest odpowiedzialny za ich stan i czystość.

62. Zarządza on amunicją kompanii, wraz z podoficerem rachunkowym stara się o jej uzupełnienie i zachowanie. W wypadkach, jeśli wydana kompanii amunicya nie jest potrzebna, odbiera ją od ludzi i przechowuje wedle wskazówek komendanta kompanii.

63. W polu zastępuje on w razie potrzeby komendanta plutonu i powinien posiadać zupełną do tego zdatność.

Użyty bywa przez komendanta kompanii jako instruktor.

Wzór głównej księgi broni

Wzór broni	Rok wyrobu broni	Nr. broni	Szarża i nazwisko posiadacza	Uwagi o stanie karabinu	Zachodzące zmiany		
					<table border="1"><thead><tr><th data-bbox="298 366 360 474">Data</th></tr></thead><tbody><tr><td></td></tr></tbody></table>	Data	
Data							

W służbie inspekcyjnej używa się go, jako inspekcyjnego sierżanta batalionu.

Co do użycia sierżanta do innej służby ważny jest tutaj p. 39, 40, oraz 49.

64. O przeznaczeniu służbowem drugiego starsz. sierżanta, o ileby taki był przy kompanii, stanowi komendant kompanii.

Używa się go w służbie inspekcyjnej jako sierżanta inspekcyjnego, w innych służbach wedle potrzeby.

Służbowo podlega on starszemu sierżantowi kompanii, o ile ten jest starszy od niego rangą.

65. W nieobecności oficerów, wzgl. komendantów plutonów, sierżant starszy obejmuje komendę nad kompanią.

§ 8. Podoficer rachunkowy kompanii.

66. Podoficer rachunkowy załatwia wszelkie sprawy administracyjne i kancelaryjne kompanii, wedle przepisów, a za wskazówkami komendanta kompanii. — Tu należy:

67. Prowadzenie książki ewidencyjnej kompanii, inwentarza, ewidencji ekwipunku i uzbrojenia, kart wojskowych i księgi stanu liczebnego.

Załatwianie spraw kancelaryjnych, spowodowanych zmianą stanu liczebnego, stratami, przyływem uzupełnienia i t. p.; sporządzanie wykazów zapotrzebowania; prowadzenie protokołu podawczego, protokołu korespondencyi, książki pocztowej i innych aktów służbowych; prowadzenie książki raportów; prowadzenie książki chorych i protokołu wizyt lekarskich, o ile nie

przekazano tego osobnym rozkazem podoficerowi sanitarnemu.

68. Podoficer rachunkowy zarządza magazynem kompanijnym; ludzie z kompanii mają wstęp do magazynu tylko w jego obecności.

69. Do czynności podoficera rachunkowego należy pobieranie ubioru, broni i rynsztunku, przyborów i amunicji z magazynów pułkowych.

Pobiera też żywność i tytoń dla kompanii i rozdziela je wedle wskazówek komendanta kompanii.

70. Podoficer rachunkowy przechowuje i utrzymuje w ewidencji i w porządku powierzone mu książki służbowe (regulaminy oraz instrukcje).

71. On ma dozór nad kucharzami i rzemieślnikami kompanii w wykonywaniu ich robót.

72. Powinien też kształcić ludzi, przydzielonych mu w tym celu, przez komendanta kompanii, w służbie podoficera rachunkowego.

73. Podoficer rachunkowy prowadzi i sporządza raport poranny, wedle przepisanych wzorów, a po podpisaniu tegoż przez komendanta kompanii, odsyła do komeudy batalionu. Odpis raportu porannego przygotowuje dla sierżanta starszego kompanii.

74. Podoficer rachunkowy powinien być stale obecny przy raporcie kompanii.

75. W czasie przepisany na odprawę udaje się on wraz z kapralem dziennym kompanii do adjutantury pułkowej — wzgl. batalio-

nowej, i przynosi wydane tam rozkazy komendantowi kompanii.

76. Przy peryodycznych, ogólnych oględzinach lekarskich powinien on być obecny i powinien prowadzić listę oględzin; stara się o to, aby ci ludzie, którzy z powodu przeszkód służbowych nie mogli się stawić do oględzin lekarskich, byli przedstawieni lekarzowi na następnych oględzinach.

77. W czasie pokoju można użyć podoficera rachunkowego do pełnienia służby inspekcyjnego batalionu, można go też używać w miarę zdolności jako instruktora i pociągać do ćwiczeń; stale powinien brać udział w ćwiczeniach w uzupełnianiu amunicji.

78. Komendę nad kompanią obejmuje on tylko pod nieobecność oficerów i starszych od niego podoficerów i tylko na specjalne upoważnienie komendanta kompanii.

79. W boju prowadzi podoficer rachunkowy wózek amunicyjny kompanii, zarządza wydawaniem i uzupełnianiem amunicji.

80. Podoficer rachunkowy podlega bezpośrednio komendantowi kompanii, lub też temu oficerowi kompanii, któremu komendant tejże polecił dozór nad administracją i kancelaryą kompanii. Ten jest też dla niego pierwszą instancją służbową.

81. Podoficerowie rachunkowi przy kadrze batalionu uzupełniającego (kompanii uzupełniającej) prowadzą ewidencję tej formacji oraz

ewidencję nieczynnych oficerów i żołnierzy (brygady, pułku, batalionu) według wskazówek komendanta kadry.

Używa się ich również do pełnienia przy kadrze zwykłej służby podoficera rachunkowego kompanii.

§ 9. Dla sierżanta oboźnego.

82. Sierżant oboźny podczas pokoju jest dozorcą aresztów pułkowych: ponadto używa się go do utrzymywania porządku w koszarach, kwaterach i obozach, do pomocy oficerowi prowiantowemu, do przynoszenia i odnoszenia przesyłek pocztowych i t. p. Używa się go też do pomocy oficerowi magazynierowi.

Stawia się on codziennie do odprawy pułkowej (batalionowej). Gdy jest kilku sierżantów oboźnych, komendant pułku dzieli służby powyższe między nich.

83. Podczas wojny sierżant oboźny jest zastępcą komendanta taboru pułkowego, wzgl. baonowego. Jeden z sierżantów oboźnych prowadzi w marszach tabor bojowy, drugi kolumnę prowiantową. O ile jest więcej sierżantów oboźnych, używa się ich do nadzoru aresztów polowych i wózków amunicyjnych.

84. Sierżant oboźny, któremu poruczono nadzór nad aresztami dyscyplinarnymi, jest odpowiedzialny za przepisowe odbywanie kary przez aresztantów.

85. On odbiera aresztantów od ich oddziałów na podstawie karty służbowej wypełnionej wedle p. 56; rewiduje ponownie aresztantów i oddaje przedmioty odebrane im, w kancelaryi oficera prowiantowego, celem ich przechowania.

86. Sierżant oboźny powinien często wizytować areszty w rozmaitych godzinach dnia i nocy, aby wszelkie ewent. niewłaściwości natychmiast usunąć. Szczególnie powinien się przekonać o tem, czy aresztanci nie posiadają jakichkolwiek przedmiotów niebezpiecznych, mogących ułatwić ucieczkę, powinien czuwać nad dobrem zamykaniem drzwi i okien i nad celowem ustawieniem wart; kajdanki znajdujące się w inwentarzu aresztu, powinny być zawsze zdatne do użytku.

Przynajmniej raz na tydzień powinni aresztanci zmieniać bieliznę. Myć się powinni codziennie.

Nie wolno aresztantowi używać alkoholu.

Aresztantów nie wolno odwiedzać. Osoby upoważnione do sądowego przesłuchania aresztantów mają wstęp do aresztów każdej chwili.

Bez specjalnego rozkazu nie wolno aresztantom wysyłać, ani też odbierać listów i kartek; wszystkie listy nadchodzące pod ich adresem oddaje sierżant oboźny (oficerowi prowiantowemu).

Jeśli aresztant zachoruje, należy zażądać pomocy lekarskiej.

Sierżant oboźny stara się o porządek w arestach i o zaopatrzenie ich w światło. Klucze od arestów przechowuje komendant warty przy arestach.

87. Po odbyciu kary, sierżant oboźny odstawia aresztanta do jego oddziału, za zwrotem wymienionej w p. 62 karty służbowej, na której zaznacza odbycie kary.

88. Sierżant oboźny prowadzi „listę aresztantów”, w której obok imienia i nazwiska aresztanta i jego szarży, zapisuje czas, rodzaj kary areztu i przyczynę kary.

89. O stanie liczebnym aresztantów składa on codziennie raport oficerowi prowiantowemu.

Temu też melduje o każdym ważniejszym zdarzeniu w arestach.

90. Podczas marszu sierżant oboźny przestrzega porządku między aresztantami, oraz stara się o ich pewne umieszczenie na kwaterach i o wystawienie warty.

Podczas bitwy sierżant oboźny odstawia aresztantów do ich oddziałów.

91. Jeśli sierżanta oboźnego pociąga się do służby w koszarach, kwaterach i obozach, otrzymuje on szczegółowe instrukcje od oficera prowiantowego.

92. W magazynach pułkowych sierżant oboźny prowadzi roboty wyznaczone mu przez oficera prowiantowego.

93. Jako sierżant taborowy ma obowiązki, określone w następnym paragrafie.

94. W sprawach wymienionych w p. 23 sierżant obożny zależny jest bezpośrednio od oficera prowiantowego.

§ 10. Sierżant taborowy.

95. Sierżant taborowy pułku (baonu) ma nadzór nad taborom pułkowym (baonowym) w obozach i kwaterach.

Stara się o zaprowiantowanie ludzi i koni przynależnych do stanu liczebnego taboru, dba o karmienie i pojenie koni w stosownej porze, stara się o utrzymanie w dobrym stanie wozów i uprzęży, pilnuje, aby wozy były przepisowo załadowane i rozładowane.

Konie zmęczone i chore powinien zastąpić luzakami, wzgl. zażądać od swej przełożonej komendy uzupełnienia tychże.

96. W czasie marszu, sierżant taborowy zawiadamia swych ludzi o godz. pobudki, oraz o placu zbiórki. Przed rozpoczęciem marszu stara się o dobre przygotowanie koni, i wozów do marszu.

Powinien się też przekonać, czy wszelkie przybory, przynależne do wozów, są w dobrym stanie i czy wozy nie są przeciążone niepotrzebnymi przedmiotami.

Podczas marszu, sierżant taborowy prowadzi tabor bagażowy. Powinien przestrzegać, aby w taborze podczas marszu panował porządek i aby nikt nie powołany nie siadał na wozy taborowe.

97. Tesame przepisy obowiązują też komendantów kolumn prowiantowych i amunicyjnych, oraz komendanta taboru bojowego.

98. Sierżant taborowy bacznie zwraca uwagę na to, by nikt nie uprawniony nie przebywał przy taborze, oraz aby osoby cywilne, będące przy taborze, miały legitymację z komendy pułku i przepisane odznaki.

Sierżant taborowy zależy bezpośrednio od komendanta połączonych taborów bagażowych, a jeśli tego niema, od oficera prowiantowego.

Tosamo tyczy się komendantów kolumn prowiantowych i taboru bojowego.

99. Podoficer, pod którego komendą pozostają wózki amunicyjne batalionu, podlega komendzie tego batalionu, do którego te wózki należą.

Jeśli oddział idzie w bój, komendę nad wózkami amunicyjnymi obejmuje najstarszy z podoficerów rachunkowych.

§ 11. Dla rusznikarza.

100. Rusznikarz pułkowy (baonowy) jest pomocnikiem pułkowego (baonowego) oficera broni i wedle wskazówek tegoż przeprowadza przeglądy i naprawy broni.

101. Rusznikarz powinien posiadać wszelkie narzędzia i przybory, potrzebne do naprawy broni. Narzędzia te otrzymuje z magazynów wojskowych; powinien je utrzymywać w stanie zdatnym do użytku.

112. Przy przeglądzie broni w oddziałach rusznikarz melduje natychmiast o każdym uszkodzeniu komendantowi oddziału. O przeglądzie i o jego wyniku zdaje raport pułkowemu oficerowi broni.

Nie wolno podejmować się mu naprawek na własną rękę ani brać za nie wynagrodzenia od żołnierzy.

103. Rusznikarz prowadzi książkę naprawek broni.

104. W polu powinien rusznikarz, stosownie do środków i do rozporządzalnego czasu, przeprowadzać naprawy broni, a to o tyle, aby karabiny utrzymać w stanie gotowości bojowej.

105. Rusznikarz w sprawach broni jest podległy pułkowemu oficerowi broni, w innych sprawach oficerowi prowiantowemu, przy kadrze uzupełniającej komendantowi uzupełniającego batalionu (kompanii).

§ 12. Trębacze i kapela.

106. Trębacz powinien znać i umieć zagrać na swych instrumentach wszelkie przepisane sygnały wojskowe.

107. Bez zezwolenia i rozkazu swego komendanta nie wolno trębaczowi zagrać żadnego sygnału.

108. Jeśli jeden z trębaczy wyznaczony jest do towarzyszenia parlamentarzowi, nie wolno

mu rozmawiać z nieprzyjaciółmi; na zapytania nie powinien dawać odpowiedzi.

109. Trębacz kompanijny w sprawach wykształcenia muzycznego podległy jest trębaczowi batalionowemu.

110. Trębacz batalionowy podlega adjutantowi batalionu; kształci trębaczy kompanijnych i przydzielonych mu do nauki żołnierzy.

111. Trębacz baonowy towarzyszy komentantowi batalionu przy wszelkich wymarszach i paradach.

112. Trębacz baonowy posiada konia służbowego, o którego powinien dbać i troszczyć się. Jest odpowiedzialny też za utrzymanie rynsztunku na koniu.

113. Tambor-major jest bezpośrednim przełożonym wszystkich żołnierzy przydzielonych do kapeli pułkowej i utrzymuje w niej porządek i dyscyplinę, według wskazówek oficera prowiantowego w sposób taki, jak sierżant starszy w kompanii.

Prowadzi muzykę pułkową przy wszystkich wymarszach i paradach; ćwiczy ją i pomaga w tem kapelmistrzowi, stara się, aby zarządzenia tegoż były punktualne wykonywane szczególnie pod względem muzycznego wykształcenia podległych mu ludzi. Tambor-major kieruje też wojskowym ćwiczeniem swych ludzi i kształci żołnierzy, przyjętych na elewów do kapeli pułkowej.

Tambor-major zależny jest bezpośrednio od kapelmistrza pułkowego.

114. Muzykanci pułkowi podlegli są bezpośrednio tambor-majorowi, a przez tambor-majora kapelmistrzowi pułkowemu.

115. Muzykanci pułkowi, posiadający szarżę plutonowego, lub sierżanta, mogą pełnić służbę sierżantów inspekcyjnych.

§ 13. Saperzy.

116. Saperzy kompanijni (baonowi, pułkowi) przeznaczeni są do przeprowadzania najprostszych robót technicznych podczas marszów, kwaterowania i podczas boju. Powinni się starać przyswoić sobie te wiadomości fachowe, które są im potrzebne do wykonywania ich służby.

Powierzone im wyekwipowanie techniczne powinni utrzymywać w stanie zdatnym do użytku.

117. Podoficerów saperskich (baonowych, pułkowych) używa się jako nadzorców prowadzących roboty techniczne, w służbie koszarowej i garnizonowej jak inne szarże podoficerskie piechoty.

Przynajmniej jeden z podoficerów saperskich pułku musi być zdatny do prowadzenia kancelaryi i rachunków przy komendzie oddziału saperskiego pułkowego.

§ 14. Dla sanitaryuszy.

118. Sanitaryusze przeznaczeni są do służby sanitarnej.

119. Podczas marszu, w obozie, na kwaterach używa się ich do pielęgnowania chorych.

120. Podczas boju pełnią służbę sanitarną między linią bojową, a pierwszym punktem opatrunkowym.

Ich obowiązki polegają na szukaniu rannych, rannym tym udzielają pierwszej pomocy i odstawiają ich na plac opatrunkowy.

Rannych niezdatnych do transportu starają się o ile możności wynieść ze sfery działania ognia nieprzyjacielskiego.

Od zabitych odbierają kartki legitymacyjne i usuwają ich z bezpośredniego otoczenia walczących żołnierzy.

121. Podczas pokoju sanitaryusze udzielają pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

122. Sanitaryusze powinni spełniać swą służbę z ludzkością, z zamięłowaniem i poświęceniem.

Zabrania się im pod karą śmierci obdzierania poległych i rannych!

123. Sanitaryusze są bezpośrednio podlegli podoficerowi sanitarnemu, komendantowi patrolu sanitarnego.

124. Podoficerowie dozoruja i kieruja czynnościami swych podwładnych. Pilnuja podczas bitwy, aby ranni, którzy mogą iść o własnych siłach, szli sami, bez towarzyszy na plac opatrunkowy.

125. Podoficer sanitarny podległy jest w sprawach służbowych i dyscyplinarnych ko-

mendantowi tego oddziału, w którym jest prowiantowany, w sprawach sanitarnych zaś lekarzowi baonu (pułku).

§ 15. Woźnice (koniuchy).

126. Woźnice, przydzieleni do taborów, powinni się starannie opiekować powierzonymi im końmi.

Powinni się zaznajomić z właściwościami i z temperamentem tych koni i stosownie do tego postępować z nimi; nie wolno im obchodzić się źle z końmi, lecz z wszelką łagodnością i pieczołowitością. Codziennie należy konie stosownie do przepisów karmić, poić i czyścić. Dopiero po umieszczeniu, oporządzeniu, nakarmieniu wzgl. napojeniu konia wolno pomyśleć o sobie. Jeśli woźnica zauważy jakąś zmianę w usposobieniu, lub też w zdrowiu powierzonego mu konia, powinien o tem natychmiast zameldować!

127. Woźnica powinien znać wiek konia, jego imię i numer księgi głównej, powinien wiedzieć, kiedy konia po raz ostatni kuto.

Powinien sobie przyswoić najpotrzebniejsze wiadomości, dotyczące się kucia koni i używania najprostszycch środków leczniczych, aby w każdej chwili w nagłym wypadku, mógł udzielić koniom pierwszej pomocy.

128. Woźnica powinien umieć powozić i jeździć konno, powinien umieć konia okiełznać, osiodłać, zaprządz i wyprządz.

129. Wóz powierzony jego opiece powinien utrzymywać w należytem stanie; o każdym uszkodzeniu ma natychmiast meldować. Baczy, aby jego wozu nie przeladowywano w nieprzepisowy sposób.

130. W razie alarmu powinien natychmiast zaprządz konie do wozu.

131. Podczas marszu zastosowuje się do ogólnych przepisów o porządku i dyscyplinie marszowej.

132. Dla uniknięcia odparzeń u koni podczas marszu powinien powozić z całą starannością.

Przy długich odpoczynkach zsiada z siedzenia, podnosi te części uprzęży, które mogą spowodować odparzenie, wyciera wiechciem słomy sierść pod niemi, ogląda kopyta, bada, czy podkucie jest w porządku i czy wozy nie wykazują jakich braków. O wszystkich brakach należy natychmiast meldować.

133. Woźnica nie może opuścić powierzonego mu wozu i koni, nawet w obliczu niebezpieczeństwa; powinien ze swym wozem dojechać zawsze do miejsca przeznaczenia.

134. Woźnica jest bezpośrednio podległy sierżantowi taborowemu, wzgl. podoficerowi pełniącemu funkcję sierżanta taborowego.

135. Koniucha powinien umieć osiodłać, okiełznać, objuczyć konia, powinien umieć jeździć konno.

136. Rząd na konia powinien utrzymywać w dobrym stanie; o każdym braku ma natychmiast zameldować.

137. Dla uniknięcia odparzenia konia od siodła, powinien siedzieć na koniu spokojnie, na postojach popuścić popręgi, siodło i koc z pod siodła przewietrzyć, a sierść wiechciem słomy wytrzeć. Przed podciągnięciem popręgów powinien obejrzeć, czy przypadkowo koc pod siodłem nie tworzy fałdów. Powinien oglądać często kopyta końskie i podkucie.

138. Koniuchów tyczą się poza tem te same przepisy, co woźniców.

139. Koniucha podległy jest temu, do kogo koń służbowo jest przydzielony. Koniuchy od koni własnych oficerskich, podlegają rozkazom właścicieli tych koni. Jednak nawet co do tych koni winien koniucha bezwzględny posłuch komendantowi taboru i organom inspekcyjnym w ich zakresie działania.

§ 16. Rzeźnik.

140. Rzeźnik dokonywa uboju dla swego pułku, ma nadzór nad bydłem, będącem przy wojsku, stara się o regularne dostarczenie paszy i pojenie oraz prowadzi stado za wojskiem według zarządzeń komendanta pułku (kolumny). Każdą chorobę bydłęcia melduje niezwłocznie.

141. Do chodzenia koło bydła, pomocy przy uboju i poganiania przydziela mu się żołnierzy, nad którymi ma bezpośredni dozór.

142. Jako komendant taboru (części taboru) ma władzę nad wartą taborową.

143. Musi mieć biegłość zawodową i znać obowiązujące go przepisy o zaprowiantowaniu.

144. Ubój wykonywa z uwzględnieniem przepisów policyjno-sanitarnych, prawidłowo i sumiennie, bez uszczerbku ani dla wojska, ani dla skarbu. Przeprowadza rozdział mięsa na pododdziały, według wskazówek oficera prowiantowego.

145. W razie przewozu mięsa dba o ochronę jego przed zepsuciem, Utrzymuje również w należytych stanie przybory, należące do jatki.

146. We wszystkich okolicznościach podlega bezpośrednio oficerowi prowiantowemu, musi jednak stosować się do zarządzeń komendanta trenu bojowego lub sierżanta taborowego w ich zakresie działania.

§ 17. Dla ordynansów oficerskich.

147. Ordynansi oficerscy przydzieleni są oficerom do posług osobistych. Ordynans oficerski powinien się przywiązać do swego oficera i wypełniać przydzielone przez niego obowiązki punktualnie i ściśle. Powinien się opiekować mieszkaniem swego oficera i jego rzeczami, pielęgnować go w czasie choroby i załatwiać powierzone mu czynności wedle sił i możliwości.

W razie zranienia lub niemocy oficera, jeśli ten sam nie może niczem rozporządzić, ordynans powinien się postarać o natychmiastową pomoc i zameldować o wszystkim przelóżonej komendzie.

148. Jeśli ordynans oficerski jest przeznaczony do obsługi konia, obowiązują go przepisy dla koniuchów.

149. W sprawach służbowych ordynans oficerski zależy od tego oficera, do którego jest przydzielony.

SPIS RZECZY

§ 1.	Przepisy ogólne	str. 3
Przepisy osobiste dla szeregowców i podoficerów		
§ 2.	Szeregowiec	str. 8
§ 3.	Starszy żołnierz	" 9
§ 4.	Podoficerowie w ogólności	" 10
§ 5.	Kaprale	" 12
§ 6.	Sierżant (plutonowy)	" 13
§ 7.	Starszy sierżant	" 16
§ 8.	Podoficer rachunkowy kompanii	" 22
§ 9.	Sierżant oboźny	" 25
§ 10.	Sierżant taborowy	" 28
§ 11.	Rusznikarz	" 29
§ 12.	Trębacze i kapela	" 30
§ 13.	Saperzy	" 32
§ 14.	Sanitariusze	" 32
§ 15.	Woźnice (koniuchy)	" 34
§ 16.	Rzeźnik	" 36
§ 17.	Ordynansi oficerscy	" 37

WYDAWNICTWA WOJSKOWE
DEPARTAMENTU WOJSKOWEGO N. K. N.

REGULAMINY I INSTRUKCJE:

1. Regulamin wewnętrzny.

A—1 Zasady służby.

A—2 Służba koszarowa i garnizonowa.

A—3 Służba wart.

A—4 Przysięga i artykuły wojenne.

2. Regulamin wojsk pieszych. Część I.

I. Musztra

II. Walka (wyczerp.)

Część II. Regulamin służby polowej.

Dodatek № 1. — Sygnalizacya optyczna.

Część III. Instrukcyja strzelecka. Balistyka.

Część VI. Instrukcyja strzelecka.

Roboty ziemne. (wyczerp.)

Minierstwo.

Telefony.

Zasady administracyi wojennej:

Cz. I. Pobory osób wojskowych.

Cz. II. O zaprowiantowaniu (wyd. drugie).

Cz. III. Służba ekonomiczno-administracyjna.

Piesz patrol wywiadowczy, ppor. Elsenberga

Piesz placówka.

Pluton na forpocztach (wyczerp.).

Przepisy sanitarne dla Legionistów.

Zadania taktyczne dla plutonu.

Zasady administracyi Cz. II (wyd. drugie).

Konny patrol wywiadowczy, w opr. ppor. Elsenberga

Zasady administracyi wojennej Cz. III (wyd. drugie).

Przepisy o powinnościach żołnierzy i podoficerów Leg.
Polskich.

Pod prasą:

Dodatek do „Musztry piechoty“. Odział kar. masz.